

MEDITSIINILISTE KESKKOOLIDE OSAKOND

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
1945-0343

„Kinnitan“

NSVL Tervishoju Rahvakomissariaadi MÕP juhataja

5.8.VII 1943. a.

A. N. Šabanov

Kava sisehaiguste alal
koos haigete põetamise ja meditsiinilise
tehnikaga

(Velskrite ja ämmaemand-velskrite
koolidele).

SELGITUSEKS.

Uue 2. juulil 1942.a. kinnitatud velskritekoolide õppekava sissejuhatuses öeldakse: „Velskritekoolide uus õppekava ühendab vastavalt NSVL Tervishoju Rahvakomissariaadi käskkirjale nr. 329 — 23.VI 1942.a. kaks profiili: a) velskrid ja b) sanitaar-velskrid. Lähtudes sellest on koostatud õppekava ning püstitatud õppemetoodika.

Sisehaiguste kava ülesandeks on tutvustada tulevase velskreid haigete kliinilise uurimise metoodikaga, sagedamini esinevate haiguste sümptomatoloogia ja diagnostikaga ning haige organismis toimuvate patoloogiliste protsessidega. Velsker peab oskama seada lihtsama

haiguse diagnoosi, orienteeruda äkki esinevate ägedate haigusjuhtude puhul ja õnnetusjuhtudel ming anda vastavat abi; vajaduse korral peab ta välja kutsuma arsti või transportima haige arstipunkti.

Sisehaiguste kursus algab kolmandast semestrist. Algul võetakse läbi haigete üldine põetamine ja meditsiiniline tehnika. Seejärel algab sisehaiguste süstemaatiline kursus. Sissejuhatuses käsitletakse mõistet „sisehaigused“, nende haiguste põhjusi ja haige uurimise meetodikat. Sisehaiguste kursus võetakse läbi elundite süsteemide järgi — alustatakse hingamis-elunditega, seejärel võetakse läbi vereringe, seedimine jne. Iga osa alustatakse anatoomilis-füsioloogilise sissejuhatuse ja vastavate elundite uurimise meetodikaga. Peaaegu iga haiguse kirjeldus koosneb ühesugustest alljaotusest: etioloogia, patoloogilis-anatoomilised muutused, sümptomatoloogia, diagnoos, haiguskäik, iseloomustavamad komplikatsioonid antud haiguse puhul, prognoos, ravi ja profülaktika. Üksikasjalikumalt tuleb peatuda sagedamini esinevate ja velskerite suhtes praktilisema tähtsuse omavate haiguste juures. Võrdlemisi harva esinevaid haigusi tuleb käsitleda üldjoontes, et velskril oleks neist ettekujutus. Eriti tähtis on õppijate tähelepanu keskendada ravimise, profülaktika ja esmaabi küsimustele.

Teoreetiline osa korraldatakse loengute näol, vastava materjali demonstreerimisega.

Soovitav on loenguil demonstreerida haigeid ja samuti ka tabeleid, diagramme, jooniseid, temperatuurikurve, patoloogilis-anatoomilisi preparaate nii marko- kui ka mikroskoopiliste preparaatide alalt, röntgenogramme, fotogramme, mulaaže. Kui ei ole võimalik loenguil demonstreerida haigeid, võib piirduda eeltoodud demonstratsioonimaterjaliga ning haigeid demonstreerida praktilistel töödel.

KAVA.

ULDINE HAIGEPÕETUS JA MEDITSIINILINE TEHNIKA.

Haige põetamise tähtsus. Põetamine ja ravi teineteist täiendavate teguritena. Haigla arstlik, põetamis-, abi- ja administratiiv-majanduslik personaal. Iga eeltähendatud grupi ülesanded. Keskmise meditsiinilise personaali suhtes esitatavad nõuded.

Haiglaruumide ja haige koduse ümbruse hügieen. Haige sanitaarne käsitlemine. Haiglarežiim. Haigla struktuur. Haiglaosakonna struktuur. Ruumi valgustus, küte ja temperatuur. Ruumi niiskuseäär. Ventilatsioon. Palati korraldus.

Voodipesu ja vooditarbed: madrats, magamiskott, võrk, padi, vahariie, alus, lina, tekilina ja padjapüürid. Voodi korrastamine. Haige rõivastis. Ihupesu vahetamine. Pesu vahetamise sagedus. Pesu ja rõivaste hoidmise viisid ja väljaandmise kord. Personaali rõivad. Rõivaste hoidmine. Rõivaste hoidmine nakkushaiglais (individuaalne kapp).

Puhtuse tähtsus haige põetamisel. Palati koristamine. Haige sanitaarne käsitlemine haiglasse asumisel (saatekiri). Dokumentatsioon haige vastuvõtul, väljakirjutamisel ja surma puhul.

Hügieeniline kümlus ja selle valmistamise tehnika. Keha pesemine ja kuivatamine. Naha ja juuste, silmade kõrvade, nina, suu ja hammaste eest hoolitsemine. Käte ja jalgade, suguelundite, päraku ja keha loomulikkude kurdude tervishoid. Lamatiseid. Lamatiste tekkimise ärahoid ja haige eest hoolitsemine lamatiste puhul. Haigete üleviimine. Haige asend voodis. Haigete kaalumine ja pikkuse mõõtmine. Rahu võimaldamine haigeile. Puhketund. Haigete külastamine. Kultuurse meelelahu-

tuse korraldamine. Sisekorra reeglid. Valvekorra ülevõtmine ja üleandmine. Öövalve. Sanitaar-alane selgitustöö haigete juures.

Haigete toitmine. Ravitoitmise mõiste. Dieet mitmesuguste haiguste puhul. Mitmesugused raviasutistes rakendatavad toitmise režiimid. Individuaalne toitmine ja haigla üldlaud. Haigla köök, selle korraldus ja asukoht. Haigla laoruumid, tootmisruumid, toidu väljandmise ja vastuvõtu ruumid. Nõude hoiuruum. Kontroll ravitoidu kvaliteedi üle. Haigete toitmise režiim. Toidu väljajagamise ning haigeile einelauas ja voodis etteandmise korraldus. Vajalikud eeltingimused toitmisel ja söögiisu äratamiseks. Nõrkade ja raskete haigete dieet ja toitmine. Meelemärkuseta olekus haigete toitmine. Kunstlik toitmine. Haigete jootmine (eriti palavikuhaigete). Portsjonisedelite väljakirjutamine. Toiduainete üleandmine haigeile nende sugulaste poolt.

Kehatemperatuuri jälgimine. Maksimaaltermomeeter, selle ehitus ja käsitamine. Termomeetrite hoidmine. Keha temperatuuri mõõtmise kohad. Temperatuuri mõõtmise tehnika. Temperatuurilehed ja temperatuurikurve koostamine.

Südame- ja hingamistegevuse jälgimine. Südame- ja kopsuhaigete põetamine. Pulss. Parimad pulsilugemise kohad. Pulsi sagedus, täit ja pinge. Niiditaoline pulss. Kollapsi mõiste. Dikrootiline pulss. Pulsilöögi tugevus ja kiirus. Pulsi rütm ja selle häired. Pulsi määramise tehnika. Vererõhu määramise tehnika. Hingamise jälgimine: tüübid, sagedus, lugemise tehnika. Röga kogumine analüüsiks ja öö-päevase koguse ülestähendamine. Süljekausid ja nende liigid. Nende nakkusohutuks tegemise viisid. Hapnikupadi ja selle kasutamine. Hapniku kogumine patja balloonist. Hapnikuseadised. Inhalatsiooniparaadi ehitus ja kasutamine.

Seedeorganite jälgimine. Mao- ja sooltehaigete põetamine. Suukoopa eest hoolitsemine. Kuristamine. Suukoopa, keele, neelu järelevaatus. Katte võtmine mandleilt (neelult). Keele puhastamine. Kurgu määrimine. Oksemassi kogumine analüüsimiseks. Maoloputus. Mao- ja kaksteistsõrmikusoole-sondi sissejuhtimise tehnika. Soolkonna tegevuse jälgimine. Heidete kogumine analüüsiks. Klistiirid (puhastav, sifooniline, tillkravim-, toitklistiir). Mikroklustiirid ja küünlad. Tehnika. Siibrite kasutamine. Meteorism ja gaasi ärajuhtimise toru. Heidete, oksemassi ja siibrite nakkusohutuks tegemise viisid.

Erituselundite jälgimine. Neeruhaigete põetamine. Kuse-erituse jälgimine. Kuse-tühjenduse iseloom. Uriini kogus ja omadused. Uriini kogumine analüüsimiseks. Kusepeetus. Kusepidamatus ja ebaõige kusetühjendus. Tervishoidlikud abinõud säärase haigete jälgimisel. Urineerimispudelikud. Kateteriseerimine ja kusepõie loputus.

Vereringe mõjutamise abinõud. Kuivad kupud. Bear'i kupuklaas. Kaanid. Aadrilaskmine.

Kohalik kuuma ja külma tarvitamine. Kuum kompress, soojenduskott, hautamine. Jääkott. Kompress. Ettevaatus kuuma ja külma kasutamisel.

Üldine kuuma ja külma tarvitamine. Üldine ravi-vesikümblus ja selle valmistamise tehnika. Vanni temperatuuri mõõtmine. Veetermomeeter. Kümblemise kestus. Komplikatsioonid ja juhtumid haige kümblemise ajal. Haigete jälgimine kümbluste andmisel. Kohalikud kümblused. Istekümblus. Niisked kuumad ja külmad mähised. Kuivad mähised.

Ravimite kasutamine. Ravimite väljakirjutamine. Ravimite apteegist saamise kord. Ravimite hoidmine. Mürgised ja tugevamõjulised vahendid. Ravimite väljajagamine. Sissevõetavad ja välised ravimid. Ravi-

mid injektsiooniks ja infusiooniks. Joodtinktuuriga määrimine. Sinepi- ja teiste plaastrite kasutamine. Hispaania kärbse plaastri pealepanek ja äravõtmine. Sissemäärimine halli elavhõbedasalviga. Suu ja neelu limanaha määrimine. Kuristamine. Piserdamine. Tilgutamine ninna, silmadesse, ja kõrvadesse. Suposiitide ja kuulikeste tarvitamine. Abinõud vigade vältimiseks ravimite kasutamisel ja väljakirjutamisel ning keskmise meditsiinilise personaali vastutavus.

Ravivahendite süstimine. Pritside liigid. Nende käsitlemine ja hoidmine. Pritside ja nõelte steriliseerimine. Injektsioonikoha ning injitseerija käte steriliseerimine. Nahaaluse ja lihastesse süstimise tehnika. Nahaalused infusioonid. Bobrov'i aparaat. Verre süstimise tehnika.

Raske haige põetamise iseärasused. Raske haige asend voodis. Asendi muutmine. Raskesti haige üleviimine. Naharavi. Suu eest hoolitsemine (parotiitide ja stomatiitide profülaktika) ning raske haige kõigi organite tegevuse jälgimine. Vaikuse ja rahu võimaldamine haigele. Abinõud rahuliku une kindlustamiseks. Haige eest hoolitsemine külmavärinate, kõrge temperatuuri, palavikus sonimise ja higistamise puhul (kriisi aegu). Hoolitsemine minestuse, kollapsi, agonia puhul. Suriija eest hoolitsemine. Surute talitus.

SISEHAIGUSED.

Sissejuhatus. „Sisehaiguste“ mõiste defineerimine. Sisehaiguste klassifikatsioon ja selle tingimusslikkus. Sisehaiguste etioloogia, välised ja sisemised tegurid. Patogenees. Diagnoos ja differentsiaalne diagnoos. Ägedad ja kroonilised sisehaigused. Komplikatsioonid ja haiguse taaspuhkemine. Põhihaigus ja kaasnähted.

Töövõime määramine. Ajutine töövõimetus (haiguslehe väljaandmine). Püsiv töövõimetus (invaliidsus).

Sisehaiguste profülaktika ja ravi. Uhiskondlik profülaktika. Tervishoiu-valveasutiste (dispanserite) meetod. Ravi-profülaktikalised asutised. Isiklik profülaktika. Radikaalne (kausaalne ehk etioloogiline), patogeneetiline ja sümptomaatiline ravi. Režiim. Ravimine dieedi, arstimate, hormoonide, vitamiinide jm. abil. Ärritusteraapia. Vaktsiinteraapia ja seerumteraapia. Füsioteraapia. Röntgenoteraapia. Psühhoteraapia. Indikatsioonid kirurgiliseks vaheleastumiseks sisehaiguste puhul.

Haige uurimise meetodika. Haiguskäigu koostamine. Haiguskäigu skeem. Haige küsitlemine. Andmed pärivuslikkuse kohta. Haige isiklik anamnees. Käesoleva haigestumise käik. Haige subjektiivsed kaebused. Objektiivsed uurimised. Antropomeetria, termomeetria, läbivaatus, palpatsioon. perkussioon, auskultatsioon, laboratoorne ja röntgenoloogiline järelevaatamine. Elektrokardiograafia. Päevik.

Üldine läbivaatus ja palpatsioon. Luud, liigesed, lihased, koemahlanäärmed. Nahaalune rasvakude, tursed. Nahk: värv, lööbed, armid. Konstitutsioon, rindekere vorm. Kopsude liikumine hingamise juures. Hääle värisemine. Südamelöök.

Rindkere perkussioon. Rindkere tinglik jagamine vertikaalsete ja horisontaalsete joonte järgi. Kopsude perkussioon. Selge kopsuheli. Kopsude võrdlev perkussioon. Kopsude piirded. Kopsuäärite liikumine. Südame ja veresoontekimbukeste perkussioon. Südame normaalsed piirded.

Rindkere auskultatsioon. Kopsude auskultatsioon. Vesikulaarne hingamine. Bronhofoonia. Südame auskultatsioon. Südametegevuse kuulamise kohad. Südame heli.

Kõhu läbivaatus, perkussioon ja palpatsioon. Kõhu vorm. Astsiit. Kõhu nahaalused tõmbsooned („Meduusa pea“). Soolkonna peristaltika. Kõhuvapustus tervikuna. Mao, maksa perkussioon, maksa ja põrna piirete määramine. Kõhu palpatsioon. Mao, soolkonna, maksa, põrna ja neerude palpatsioon.

Hingamiseldundite haigused. Hingamiseldundite haigestumise põhimised sümptoomid. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Hingamiseldundite haigestumise sümptoomid: hingeldus, köha, röga; vereköhimine, valu.

Rindkere ja hingamise patoloogilised vormid. Perkuutoorse heli patoloogilised muutused: heli tumenemine, tume heli, karbiheli, tümpaaniline heli. Nõrgenenud ja tugevnenud hingamine (jäik hingamine), bronhiaalne ja amfooriline hingamine. Kuiv ja niiske kahin, krepitatsioon. Pleura hõõrdekahin. Kopsude röntgenoskoopimine.

Hingamisteede ja kopsude põletik.

Nohu, larüngiit, larüngo-trahheiit. Väär krupp. Bronhiit, äge ja krooniline. Nende haiguste etioloogia. Jahtumise (külmetuse) mõju nende tekkimisel. Sümptoomid. Komplikatsioonid. Ravi ja põetamine. Profülaktika.

Krupoosne kopsupõletik (pleuropneumoonia). Etioloogia. Infektsiooni ja jahtumise (külmetuse) mõju. Patoloogiline anatoomia. Sümptoomid ja haiguskäik. Komplikatsioonid. Põetamine ja ravi. Keemioteeraapia ja seroteeraapia.

Bronhopneumoonia (katarraalne kopsupõletik). Etioloogia. Patoloogiline anatoomia. Sümptoomid. Haiguskäik. Komplikatsioonid. Differentiaalne diagnoos krupoosse ja katarraalse kopsupõletiku vahel. Profülaktika. Põetamine ja ravi.

Kopsude abstsess ja gangreen. Sümp-
toomid ja haiguskäik. Röga omadused. Põetamine ja
ravi. Kirurgiline vaheleastumine.

Kopsude mittepõletikulised haigused.
Kopsu infarkt. Infarkti tekkimine. Sümp-
toomid. Haiguskäik. Ravi ja põetamine.

Kopsuturse. Turse tekkimise põhjused. Sõjagaa-
side mõju kopsuturse tekkimisel. Sümp-
toomid. Haiguskäik. Ravi ja põetamine.

Bronhiaalastma. Etioloogia ja patogenees.
Allergia mõiste. Sümp-
toomid. Astmahoog. Hoo ravamine.
Ravi hoogude vaheaegadel. Kliiniline ravi.

Bronhiektasia.

Kopsu emfüseem. Etioloogia, patoloogiline ana-
toomia ja sümp-
toomid. Ravi. Vikaarne emfüseem.

Pneumonokonioos ja pneumonoskle-
roos. Etioloogia, patogenees. Sümp-
toomid, haiguskäik.
Profülaktika ja ravi.

Kopsuvähk, esmasene ja metastaatiline. Sümp-
toomid, haiguskäik ja ravi.

Kopsutuberkuloos. Tuberkuloosi levik ja sure-
vus. Sotsiaalne tähtsus. Koch'i kepike. Nakkusallikad,
-teed ja -viisid. Tuberkuloosi areng. Esmasene ja sekun-
daarne nakatus. Kopsutuberkuloosi patoloogiline anatoo-
mia ja klassifikatsioon. Üldised ja kohalikud sümp-
toomid. Kaverni sümp-
toomid. Vere pilt. Punaliblede sette-
reaktsioon. Pirke ja Mantou reaktsioon. Kliinika. Kopsu-
tuberkuloosi vormid. Üldine miliaarne tuberkuloos. Prog-
noos. Uhiskondlik ja isiklik profülaktika. Tuberkuloosi-
valveasutised (dispanserid). Vaktsinatsioon Calmette'i
järgi. Hügieenilis-dieetiline, spetsiifiline (tuberkuliin),
sümp-
tomaatiline ravi. Ravimine valguskiirtega. Ravimi-
ne sanatooriumis ja kuurordis. Tuberkuloosihai-
gla. Ravi
verejooksu puhul kopsust. Kunstlik pneumotooraks ja

teised kirurgilise ravi meetodid. Võitluse korraldamine tuberkuloosi vastu NSV Liidus ja kapitalistlikes maades. Töövõime määramine tuberkuloosi puhul.

Pleuriit. Etioloogia. Pleuriidi liigid: kuiv (fibroosne), seroosne, mädane (emfüseem), hemorraagiline. Sümptoomid ja haiguskäik. Katseline pleuraalpunktatsioon (punktsiooni koht). Differenttsiaalne diagnoos pleuriidi ja kopsupõletiku vahel. Pleuriidi paranemine. Ravi ja põetamine. Vedeliku väljapumpamine Potain'i aparaadiga. Kirurgiline vaheleastumine emfüseemi puhul.

Hüdrotoraks. Pneumotoraks ja püopneumotoraks. Nende haiguste mõiste.

Vereringe ning südame- ja veresoontesüsteemi elundite haigused. Peamised sümptoomid südame ja veresoonte haigestumisel. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Sümptoomid südamehaiguste puhul. Südameklappimine, valu südames, hingeldus, tsüanoos, sisemised ja perifeersed tursed.

Südameküür. (Сердечный горб.) Laialivalguv südame-
löök. Tuiksoonte, tõmbsoonte ja juussoonte pulsatsioon. „Kassikudrumine.“ Südame ja veresoonte patoloogilised piirded. Südame patoloogilised helid. Südame kohin. Perikardi hõordesumin. Muutused pulsi ja vererõhu poolt.

Reumatism. Endokardiit. Äge müokardiit, perikardiit.

Reumatism. Etioloogia ja patogeenes. Veresoonte ja südame vead. Patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid, haiguskäik ja komplikatsioonid. Profülaktika, ravi ja põetamine.

Endokardiit. Etioloogia. Äge reumaatiline endokardiit. septiline endokardiit. Verrukoosne ja paiseline endokardiit. Sümptoomid, haiguskäik ja prognoos.

Komplikatsioonid. Diagnoos. Põetamine ja ravi. Dieet. Profülaktika. Infektsioonikollete eemaldamine organismist.

Müokardiit. Äge müokardiit. Etioloogia. Reumokardiit. Patoloogilis-anatoomilised muutused südamelihases. Sümptoomid, haiguskäik. Põetamine ja ravi. Dieet.

Perikardiit. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Komplikatsioonid. Ravi ja põetamine.

Südamerikked. Määritlemine. Etioloogia. Sünnipäraseid ja hiljem saadud rikked. Patoloogilis-anatoomilised muutused südamerikete puhul. Hiljem tekkinud klapiirikete etioloogia. Südamerikete liigid. Mitraalsed ja aordi-klappide rikked. Sümptoomid ja haiguskäik. Kolmehölmase klapi suhteline puudulikkus. Tõmbsoone- ja maksatuige. Kompenseerivad ja dekompenseerivad südamerikked. Dekompenseerivate rikete sümptoomid. Dekompensatsiooni profülaktika. Südamerikete ravimine. Režiim. Dieet. Dekompenseeriva südamerikkega haige põetamine. Töövõime.

Südamelihase kroonilised haigused. Krooniline müokardiit. Degeneratiivsed ja düstroofilised muutused südamelihases. Südameskleroos (kardioskleroos). Nende haiguste etioloogia. Patoloogilis-anatoomilised muutused südamelihases. Sümptoomid. Haiguskäik ja prognoos. Haiguse kompenseerivad ja dekompenseerivad järgud. Profülaktika, ravi ja põetamine. Töövõime.

Südameastma. Etioloogia ja patogenees. Sümptoomid. Ravimine ja hoolitsemine hoo ajal ja hoogude vaheaegadel.

Veresoonte haigused.

Hüpertooniline haigus (essentsiaalne hüpertoonia). Etioloogia, sümptoomid, haiguskäik, komplikatsioonid. Ravi, režiim ja dieet.

Arteriosklerosis. Etioloogia. Patoloogilis-anatoomilised muutused arteride seintes. Sümptoomid. Pulsi iseloom. Haiguskäik ja prognoos. Profülaktika ja ravi. Toitmisrežiim ja dieet. Aju apopleksia ja hoolitsemine selle puhul.

Südame- ja veresoontesüsteemi süüfilis. Mesoartiit. Aordi aneurüsm. Etioloogia. Patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid. Profülaktika ja ravi.

Rinna-angiin. Haiguse kindlakstegemine. Etioloogia ja patogenees. Patoloogilis-anatoomilised muutused südames. Müokardi infarkt. Sümptoomid. Ägeda südame-angiini hoog. Haiguskäik. Prognoos, ravi ja hoolitsemine ägeda rinna-angiini hoo puhul. Ravi hooegade vaheaegadel.

Südame- ja veresoontesüsteemi neuroos. Haiguse kindlakstegemine. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika ja ravi. Paroksüsmaalne tahhükardia.

SEEDEELUNDITE HAIGUSED.

Suukoopa, kurgu ja söögitoru haigused. Suukoopa järelevaatamine ning keele ja limanaha patoloogilised muutused. Stomatiit. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika. Suu eest hoolitsemine. Suukoopa sanatsioon. Ravi. Haigete toitmine.

Angiin. Etioloogia. Angiini liigid. Sümptoomid ja haiguskäik. Katte analüüsimine. Krooniline tonsilliit ja selle tagajärjed. Profülaktika ja ravi. Tonsillektoomia.

Söögitoru haigused. Uurimise meetodika (sondeerimine, röntgenoskoopimine). Spasm. Põletik. Kitsenemine (põletused). Vähk. Sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika ja ravi. Haigete toitmine.

M a o h a i g u s e d. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Maomahla uurimine jämeda sondi abil tühja kõhuga ja pärast katseeinet Boas-Evald'i järgi. Peenike sond mao- ja kaksteistsõrmikusoole sisaldise uurimiseks. Mao röntgenoskoopimine. Haige ettevalmistamine mao uurimiseks röntgenaparaadiga. Kontrastsed ained (väävelhapu baarium).

Mao haigestumise põhimised sümptoomid. Valu mao piirkonnas. Düspeptilised nähud: rõhitus, kõrvetised, iiveldus ja okse. Verejooks maost.

Äge ja krooniline gastriit. Ägeda gastriidi etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Isiklik ja ühiskondlik profülaktika. Ravi. Krooniline gastriit küllaldase ja mitteküllaldase sekretsiooniga (hüperatsiidne, subatsiidne ja anatsiidne gastriit), mao ahhiilia. Kroonilise gastriidi etioloogia. Mao limanaha patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid. Mao röntgenoskoopimine ja laboratoorse analüüsi andmed kroonilise gastriidi puhul. Kroonilise gastriidi haiguskäik. Isiklik ja ühiskondlik profülaktika. Ravi. Haigete toitmine.

Mao ja kaksteistsõrmikusoole ümmargune haavand (haavandtõbi). Haavandi tekkimine. Ummarhaavandi patogeenes. Haavandi liigid ja lokaliseerimine. Sümptoomid. Veritsevad haavandid. Verine okse ja tõrvataolised heited. Haavandi röntgeniline diagnoos. Maomahla analüüsimise andmed. Haiguskäik ja paranemine. Komplikatsioonid paisete puhul. Dietetiline ravi. Režiim. Ravi arstimatega. Füsioteraapia. Indikatsioonid kirurgiliseks vaheleastumiseks (absoluutsed ja suhtelised). Ravi ja põetamine verejooksu puhul maost. Esmaabi ja hoolitsemine enne operatsiooni paise lõhkemiseks.

Mao vähk. Levik. Lokalisatsioon. Patoloogilis-anatoomiline pilt. Üldised ja kohalikud sümptoomid. Röntgeniline ja laboratoorne uurimine. Maovähja varane

diagnoos. Haiguskäik ja komplikatsioonid. Metastaasid. Kirurgiline ravi. Põetamine ja ravi mitteopereeritavil juhtudel. Mao funktsionaalsed haigused. Sümptoomid, ravi. Dieet.

Mao anatoomia ja vaje (gastroptoos). Haiguse kindlakstegemine. Põhjused. Sümptoomid. (üldised ja kohalikud). Profülaktika. Ravi (üldiselt tugevdav ja kohalik). Dieet ja füsioteraapia. Bandaaž.

Soolte ja kõhukelme haigused. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Soolkonna röntgenoskoopimine. Heidete analüüs.

Sümptoomid soolte ja kõhukelme haigestumisel. Valu, tenesm. Meteorism. Valusad kohad. Lihaste turve. Verejooks sooltest. Soolte funktsionaalsed haigused: kõhukinnisus, kõhulahtisus, Käärimis- ja roisuline düspepsia.

Äge gastroenterokoliit. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika, ravi ja põetamine. Dieet ägeda gastroenterokoliidi puhul.

Äge ja krooniline koliit. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika. Ravi ja põetamine. Dieteetiline ravi.

Apenditsiit. Etioloogia ja patognees. Haiguse sümptoomid. Mak-Burne'i punkt. Ägeda ussjätkepõletiku ravi. Haige toitmine. Indikatsioonid operatsiooniks ja opereerimise aeg. Krooniline apenditsiit. Sümptoomid ja haiguskäik. Ravi.

Soolte kitsenemine ja soolesulg. Soolkonna kitsenemise etioloogia. Sümptoomid ja ravi. Äge soolesulg (iileus).

Põhjused. Sümptoomid ja haiguskäik. Indikatsioonid operatsiooniks.

Äge peritoniit. Etioloogia, sümptoomid. Indikatsioonid operatsiooniks.

Krooniline peritoniit. Etioloogia, sümptoomid. Ravi ja haigete põetamine.

Helmitoos. Askaridoosi, enterobioosi, trihhosefaleesi kliinika, diagnoos, teraapia, epidemioloogia ja profülaktika. Härgade ja sigade lülipaelusside poolt välja kutsutud tenidoosi ning trihhinelleesi, ehhinokokoosi ja (laiussi poolt välja kutsutud) difillobotriooosi kliinika, diagnoos, teraapia, epidemioloogia ja profülaktika.

Maksahaigused. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Mehaaniline, parenhümatoosne ja hemoliitiline kollatõbi. Peamised sümptoomid ja haige objektiivse uurimise andmed. Valu, nahakihelus. Düspeptilised nähud. Uldised intoksikatsiooninähud ja ainevahetuse rikked. Maksa piirded, välispind. konsistents ja haigestuvus. Uriin, veri ja heited kõigi nende kollatõvevormide puhul. Uurimine kaksteistsõrmiku-sondiga.

Äge hepatiit. Etioloogia. Sümptoomid. Ravi ja põetamine. Dieet.

Maksa tsirroos, süüfilis, ehhinokokk, maksa abstsess, maksavähk. Nende haiguste mõiste. Ravimine.

Sapikivindid. Etioloogia ja patogenees. Sümptoomid. Sapikooliku hoog. Ägeda hoo ravimine. Sapikivindid kroonilisel kujul. Indikatsioonid operatsiooniks. Dieet.

Holetsüstiit, holangiit. Etioloogia, sümptoomid ja haiguskäik. Komplikatsioonid. Ravi ja põetamine. Dieteetiline ravi. Sanatooriumi- ja kuurordiravi. Indikatsioonid operatsiooniks.

Neerude ja kuse-eritusteede haigused. Lühike anatoomilis-füsioloogiline ülevaade. Neerude ja kuse väljajuhtimisteede haiguste põhimised sümptoomid. Peavalu, okse, nägemishäired. Uriini muutus.

Tursed. Valu neerude piirkonnas. Kusetühjenduse iseloom. Neerude funktsionaalne uurimine. Pasternatskij sümptoom. Muutused veres.

Nefriit. Äge nefriit. Etioloogia. Patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid, haiguskäik. Profülaktika. Ravi ja põetamine. Dieet.

Krooniline nefriit. Etioloogia. Teiskordne kortsneer. Sümptoomid. Lämmastiku jääk veres. Silmaaluse muutus. Ureemia. Haiguskäik. Profülaktika. Ravi ja põetamine. Dieet.

Nefroos. Äge, palavikuline ja krooniline lipoidne nefroos. Lipoidse nefroosi põhiolu. Etioloogia. Patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid. Differentiaalne diagnoos nefriidi ja nefroosi vahel. Haiguskäik. Profülaktika. Põetamine ja ravi. Rasedate neerud. Nefroos-nefriit. Nekronefroos (sublimaat-neer).

Nefroskleroos. Etioloogia. Esmasene kortsneer. Sümptoomid, haiguskäik. Pahaloomune hüpertoonia. Ravi. Dieet.

Neeru allavajumine. Liikuv neer. Etioloogia. Sümptoomid. Neeru palpatsioon. Ravi. Bandaaz. Indikatsioonid opereerimiseks.

Kuse-eritusteede haigused. Äge ja krooniline püeliit. Etioloogia. Neeruvaagna infektsiooni teed. Sümptoomid ja ravi.

Tsüstiit. Kusepõie äge ja krooniline põletik. Etioloogia, sümptoomid ja haiguskäik. Profülaktika ja ravi. Dieet.

Neeruvaagna ja kusepõie kivindid. Kivindite tekkimise põhjus. Kusihappelised, oblikahappelised ja fosforhappelised kivindid. Sümptoomid. Neerukoolik. Neerude röntgenpildistamine. Haiguskäik. Neerukivindite-haiguse ravimine väljaspool hoogusid. Indikatsioonid kirurgiliseks vaheleastumiseks. Dieet.

Verdtekitavate elundite haigused. Vere tekitamise füsioloogia. Luuüdi, põrna, koemahlanäärmete ja retikulaar-endoteelse süsteemi ülesanne vere tekkimisel.

Äge väheveresus. Sümptoomid, haiguskäik, abistamine verejooksude puhul.

Krooniline väheveresus. Etioloogia. Üld-sümptoomid ja sümptoomid vere alal. Haiguskäik. Profülaktika ja ravi.

Pahaloomuline kehveresus. Etioloogia. Sümptoomid ja ravi: dieetiline, ravimine maksaga ja arstimatega. Veretransfusioon.

Leukeemia. Äge ja krooniline leukeemia.

Hemorraagiline diatees. Verlhofi-haigus. Hemofiilia.

Avitamiinid. Vitamiinide tähtsus. Vitamiinide liigid. Avitamiinide mõiste. Skorbuut. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Ravi. Pollagra. Etioloogia. Sümptoomid ja haiguskäik. Ravi.

Ainevahetushaigused. Suhkrutõbi. Etioloogia ja patogenees. Sümptoomid. Suhkur ja atsetoonkehad uriinis. Hüperglükeemia. Diabeedi ja diabeetilise kooma ravimine. Komplikatsioonid. Ravi. Dieetiline ravi. Tolerantsus. Insuliin ja selle kasutamine. Kooma ja selle eelnähtude ravi. Hoolitsemine kooma puhul. Hüperglükeemia, sümptoomid ja abistamine.

Rasvumine. Sisemised ja välimised põhjused. Üldine ja kohalik rasvumine. Südame ja veresoonte muutused rasvumise puhul. Sümptoomid ja haiguskäik. Ravi: dieet, režiim, füsioteraapia, organoteraapia. Kuurordiravi.

Podagra. Haiguse põhiolu. Etioloogia. Podagra-line ladestus. Sümptoomid. Podagrahoog. Podagrahoo

ravimine ja ravi hoogude vaheaegadel. Dieet. Kuurordiravi.

Sisesekreetsiooninäärmete haigused. Endokriinsed näärmed organismi normaalse elutegevuse ja ainevahetuse reguleerijatena. Endokriin-näärmete vastastikune sõltuvus (korrelatsioon). Endokriin-näärmete muutused seoses füsioloogiliste momentidega (kasv, suguline küpsus, rasedus, kliimaks).

Kilpnäärme haigused. Hüpertüreoos ja basedovihaigus. Etioloogia. Sümptoomid. Haiguskäik. Ravi. Organoteraapia. Füsioteraapia ja röntgenoteraapia. Kirurgiline ravi.

Sünnipärane ja hiljem tekkinud müksoödem. Etioloogia. Sümptoomid ja ravi. Kilpnäärme preparaadid. Endeemiline hõõtsik. Etioloogia. Joogivee tähtsus.

Addissonihaigus, suhkruta diabeet ja akromegaalia. Sümptoomid, prognoos ja ravi.

Liikumiselundite haigused. Reumatismi ja infektsioonilise polüartriidi etioloogia ja patogenees. Patoloogilis-anatoomilised muutused. Sümptoomid, haiguskäik, komplikatsioonid. Profülaktika, ravi ja põetamine.

Krooniline polüartriit. Etioloogia (infektsiooniline, toksiiniline, endokriinne ja neurotroofiline liigeste vigastus). Progressiivne deformeeriv polüartriit. Sümptoomid ja ravi. Profülaktika, ravi ja põetamine. Füsioteraapia. Kuurordiravi.

Müosiit (äge ja krooniline). Kõorkael. Lumbaago (lendva). Etioloogia, sümptoomid ja haiguskäik. Ravi. Füsioteraapia. Kuurordiravi.

Esmaabi mürgituse puhul. Mürgi määramine. Mürgi kohalik, üldine ja osaline toime. Mürgitus happega ja leeliselega. Mürgitus süsinikhappega, kloorkaali soolaga, valgustusgaasiga. Arseen- ja elav-

hõbeda- (sublimaadi-) mürgitus. Alkoholi-, kloroformi-, eetrimürgitus. Mürgitus alkaloididega: atropiin, kokaaiin, opium (morfium jt.), strühniin, kofeiin, digitaalis, tungaltera. Süмптоomid ja haiguskäik nende mürgituste puhul. Esmaabi: mürgi eemaldamine, vastumürk. Süмптоomaatiline ravi ja põetamine. Mürgituste profülaktika.

Professionaalsed mürgitused. Tööstuslikud mürgid. Mürkide sissetungimise teed ja nende eritamine organismist. Ülimalt lubatavad kahjulikkude gaaside ja aurude konsentratsioonid. Professionaalsete mürgituste profülaktika. Mürgitusjuhtude uurimise meetodika ja ettevaatusabinõude tarvituselevõtmine. Ägeda mürgituse tunnused (levinenumate mürkide kohta). Esmaabi-abinõud. Indikatsioonid töölt eemaldamiseks ja raviasutisse saatmiseks.

Praktiline osa.

Sisehaiguste läbivõtmisel tuleb suurt tähelepanu pöörata praktilisele tegevusele raviasutistes (haiglas) haigevoodi juures või poolikliinikus ambulatoorsete haigete juures.

Teoreetilise kursuse juhataja peab korraldama ka praktilist tegevust. Kui see osutub võimatuks, siis ta peab juhatama praktikumi, et praktika ja teooria oleksid tihedasti seotud.

Praktilistel töödel teostatakse haige kliinilist analüüsimist; erilist tähelepanu osutatakse haiguse sümptoomide uurimisele ja haigete uurimise meetodika omandamisele õppijate poolt. Peale selle sooritavad õppijad kõik arsti poolt määratavad manipulatsioonid haige põetamise ja ravimise alal. Vanematel semestritel teostavad õppijad haigete kureerimist lektori juhtimisel, s. o. pärivad haigelt haiguse eellugu, uurivad haiget, seavad diagnoosi, jälgivad haiguskäiku ja ravimist ning kannavad kõik need andmed haiguse

õppe-kirjeldusse. Õppijad teevad arsti ringkäigu kaasa, võtavad osa diagnoosi vormuleerimisest ja teraapia määramisest. Kureerimise ajal peavad õppijad iga päev jälgima oma haigeid.

Samuti on vajalik praktiline tegevus polikliinikus ambulatoorsete haigete alal, töö vastuvõturuumis, tuberkuloosi-valveasutises (dispanseris) ning haigla köögis. Peale selle tuleb läbi teha mõned (kaks või kolm) öövalvet vastuvõturuumis ja statsionaaris.

Praktilise tegevuse kava on väga laialdane ja praktikumi-tunnid tuleb jaotada sääraselt, et kogu kava oleks täidetud.

Üldine haigepõetus. Õppijad jagatakse praktikumiks väikestes 8—12 liikmelistesse grupidesse. Lektor demonstrib kõik meditsiinilised protseduurid ja manipulatsioonid vastavalt antud teemale, ning materjali leidumisel laseb ta õppijail need protseduurid läbi teha. Kuid praktilist osa võib vahel läbi võtta ka enne teoreetilist osa, eriti lihtsate protseduuride puhul: haige ülehõõrumine, klistiirid, kuuma koti ja jääkoti valmistamine jm. Selle aja jooksul ei jõua õppijad omandada vilumust protseduuride sooritamisel, vaid nad ei jõua isegi mõningaid protseduure ükski kord läbi teha. Seepärast peavad õppijad haigete põetamise tehnikat harjutama kogu õppekuruse jooksul ja mitte üksi sisehaiguste kursuse läbivõtmisel, vaid ka teiste kliiniliste distsipliinide alal.

Sooritatud tööde arvestamiseks peavad õppijad töövihikutesse sisse kandma kõik läbitehtud manipulatsioonid. Praktikumi arvessevõtmiseks peab lektor olema veendunud selles, et iga õppija oskab iseseisvalt sooritada ükskõik missugust kavas ette nähtud protseduuri. Selleks tuleb sisse seada individuaalne kaart iga õppija kohta kõigi protseduuride loeteluga, milliseid ta peab oskama sooritada, ning lektori vastava hinnanguga.

Protseduurid sooritatakse põhimiselt ka praktilisel tegevusel teiste kliiniliste distsipliinide alal, näiteks pritsimine — günekoloogia, nahaalused infusioonid — kirurgia, vere-infusioonid — naha- ja suguhaiguste läbivõtmisel jne.

Ravimite väljaandmine, nende hoidmine ja kasutamine, portsjonisedelite koostamine, temperatuuri mõõtmine, klistiirid, kuumad kompressid jm. võib läbi võtta ükskõik millises haiglaosakonnas.

Praktikum haige hügieenilise käsitamise alal tuleb korraldada vastuvõturuumis. Selles töötades peavad õppijad tutvuma haigete vastuvõtu tehnikaga, haigete ja neile kuuluvate esemete registreerimisega, dokumentide vormistamisega väljakirjutamisel (surma puhul), rõivaste hoidmise ja väljaandmisega ning haige transportimisega statsionaari. Siinsamas õpivad õppijad ka haigeid hügieeniliselt käsutama.

Järgmistel semestritel tegelevad õppijad ka haigete uurimisega vastuvõturuumis.

Täielikuks tutvumiseks vastuvõturuumi tööga tuleb siin olla ka üks või kaks korda öövalves.

Sisehaigused. Sisehaiguste läbivõtmist alustatakse hingamiseldite haigete ja haiguste üldise uurimise meetodikaga. Õppijad õpivad teineteisel ning samuti ka haigetel tundma uurimise füüsilisi meetodeid: kopsude, südame ja kõhuõõneeldite palpatsioon, perkussioon ja auskulatsioon; nad võtavad osa ringkäikudest haigete juures koos lektoriga, analüüsivad üheskoos kopsuhaigeid, seavad diagnoosid, määravad ravimisabinõud. Siin tuleb erilist tähelepanu pöörata pulsi määramisele ja oskusele pulsi kvaliteeti kindlaks teha.

Meditiinilistest protseduuridest tuleb rõhku panna nende haiguste puhul kõige sagedamini rakendatavaile protseduuridele: kuum kompress, kupud, injektsioon, kaanid, kuumenduskotid, jääkott, hapniku andmine jm.

Peale selle mõõdavad õppijad haigete temperatuuri, koostavad temperatuurikurvid, jagavad ravimeid välja, võtavad osa haige hügieenilisest käsitamisest jm.

Edasi võtavad nad läbi vereringeelundite ja seedeelundite, mao-, soolte- ja kõhuelme-haigused.

Praktikumil jätkavad õppijad nende haigete uurimise meetodikat: südame ja kõhuelundite perkussioon ja palpatsioon, suukoopa järelevaatamine, vastavate haigete analüüsimine. Põhimisteks protseduurideks on: mao- ja kaksteistsõrmiku-sondi sissejuhtimine, mao-loputus, mitmesugused klistiirid, siibrite kasutamine, haigete ettevalmistamine mao- ja sooltetrakti röntgenlääbivalgustamiseks, portsjonisedelite ja mitmesuguste dieettiliste roogade koostamine. Peale selle jätkavad õppijad praktilist tegevust kopsu- ja südamehaigete uurimise alal.

Kuse-elundite, vere ja ainevahetuse haiguste uurimisel tuleb õppijaid peale eeltähendatud praktiliste tööde tutvustada katsetega neerude funktsioneerimise alal, diureesi määramisega, vereproovi võtmisega hemoglobiini määramiseks, punaliblede settereaktsiooni ja veregruppide määramiseks.

Protseduuridest võetakse läbi: kateteriseerimine ja kusepõie loputus, tõmbsoonte punktsioon, ravivahendite süstimine verre.

16 tundi eraldatakse töötamiseks ambulantsis, kus õppijad peavad tutvuma ambulantsitöö meetodikaga — haigete sissekirjutamine, haiguskäigu ambulatoorne ülestähendamine (ambulatoorne kaart), haiguslehtede väljaandmine jm. Õppijad tuleb väikestes gruppides suunata terapeutilistesse kabinettidesse. Nad peavad õppima haiget küsitlema, vastustes orienteeruma, haiget kiiresti läbi uurima, seadma diagnoosi ja määrama vastavat ravi, välja kirjutama retsepte arsti määramisel ja teostama ravi protseduurides ja füsioterapeutilises kabinetis.

Õppijad töötavad statsionaaris, kus nad võtavad osa ringkäikudest haigete juures, kureerivad haigeid (märgivad üles lühikesed haiguskäigu kirjeldused, seavad diagnoosid, täidavad päevaraamatud, kirjutavad oma haigeile ravimid välja ja teenindavad neid täies ulatuses) ning analüüsivad kliiniliselt haigeid koos lektoriga.

TOOTMISPRAKTIKUM

Kuuenda semestri lõpul enne lõppeksameid korraldatakse tootmispraktikum.

Tootmispraktikumi sihiks on ühelt poolt õpetada õppijad iseseisvalt töötama ja teiselt poolt — kontrollida, kuivõrd õppijad on omandanud kogu õppematerjali ja kuivõrd nad on ette valmistatud oma tulevaseks elukutseks.

Tootmispraktikumiks sisehaiguste alal on ette nähtud 2 nädalat (12 tööpäeva), kusjuures üks nädal töötatakse statsionaaris ja teine nädal ambulantsis (poliiklinikus). Haiglas antakse igale õppijale üle kaks-kolm haiget, keda ta peab iseseisvalt kureerima.

Kuraator küsitleb haiget, uurib teda igakülgselt, mõõdab vererõhku, teostab antropomeetrilisi mõõtmisi, kogub materjali laboratoorseks uurimiseks: võtab haigelt verd analüüsimiseks, korraldab uriini funktsionaalseid katseid, võtab mao- ja kaksteistsõrmiku-mahla ja uurimismaterjali kurgust jne. Peale selle teostab kuraator laborandi juhtimisel saadud materjali uurimist: uurib uriini, värvib vere ja röga preparaate, vaatleb uriini-, vere-, röga-, maomahla- ja heidete preparaate mikroskoobi all. Kui haiglas leidub röntgenaparatuur, siis ta valmistab haiget röntgen-uurimiseks ette ja võtab osa uurimisest enesest.

Saadud andmete alusel seab kuraator haigele diagnoosi ja määrab vastava ravi. Ringkäigul haigete juures palati ordinaator (praktikumi juhataja) kontrollib kuraatorit.

Kogu nädala jooksul jälgib kuraator oma haigeid, peab päevaraamatut ja võtab osa ravi läbiviimisest. Praktikumil täidab õppija ka arstlikke funktsioone ja keskmise meditsiinilise personaali funktsioone: sooritab kõik määratud protseduurid, kirjutab ravimid välja ja jagab neid haigeile, kirjutab portsjonisedelid välja, mõõdab haigeil temperatuuri ja peab temperatuurilehti.

Seejärel peavad õppijad tutvuma tööga vastuvõturuumis: haigete registreerimine, haiguskäigu vormistamine, peamiselt aga haigete sanitaarne käsitlemine ja nende rõivaste desinfektsioon. Muidugi toimub õppijate kogu tegevus arsti ja samuti ka kvalifitseeritud keskmise meditsiinilise personaali juhtimisel ja kontrollimisel.

Teise nädala jooksul on õppijad praktikumil ambulantsis. Seda praktikumi tuleb siduda praktikumiga nakkushaiguste alal, kuna nakkushaiguste alal ei ole erilist vastuvõttu ambulantsides ja kõik nakkushaiged tuleb vastu võtta terapeudi poolt.

Siin küsitlevad ja uurivad õppijad haigeid samuti iseseisvalt, millele järgneb ettekanne arstile. Seejärel nad kirjutavad haigeile ise retsepte välja. Ambulantsis täidavad õppijad ka kõik arsti poolt määratavad protseduurid.

Peale selle peavad praktikandid kohustuslikult koos arstiga külastama mõningaid haigeid kodus, et tutvuda velskri tööga haige kodus ümbruses.

Praktikumile ambulantsis tuleb osutada erilist tähelepanu, kuna velsker töötab iseseisvalt peamiselt ambulantsis.

Kliiniline laboratoorium (kliinilis-laboratoorse te uurimiste tehnik).

Kava võetakse läbi kolmandal semestril praktilise tegevuse kujul haigla, polikliiniku, suguhaiguste-valve-asutise jne. kliinilises laboratooriumis (sisehaiguste kursuse osana).

Kliinilis-laboratoorse uurimise tehnika läbivõtmisel on praktiliseks sihiks anda õppijaile põhimisi teadmisi kliinilis-laboratoorse te uurimiste alal, õpetada neile uurimiste elementaarseid tehnilisi võtteid ning võimaldada neile vilumist kliinilis-laboratoorse te uurimiste alal, õpetada neile uurimiste elementaarseid tehnilisi võtteid ning võimaldada neile vilumist kliinilis-laboratoorseks analüüsiks ette nähtud materjali hankimise ja ettevalmistamise alal.

Iga tegevus algab lektori selgitusega ja vastava demonstratsiooniga. Järgneb õppijate iseseisev töö lektori juhatusel. Mikroskoopia võetakse läbi peamiselt demonstratsiooni korras.

Peale vilumuse laboratoorse uurimise alal peavad õppijad omandama samuti materjali konserveerimise ja selle hävitamise tehnikat analüüsi lõpetamisel.

Sissejuhatus. Kliinilis-laboratoorse uurimise tähtsus haiguste äratundmisel, jälgimisel ja ravimisel. Velskri ülesanne kliinilis-laboratoorses töös. Kliiniline laboratoorium ja selle sisesead. Mikroskoop, selle ehitus ja mikroskoopimise tehnika.

Röga ja kurgukatte uurimine. Röga kogumine ja laboratooriumi toimetamine. Röga üldised omadused (värv, lõhn), konsistents ja reaktsioon. Röga määramine kihtide järgi seistumisel. Mitmesuguste rögaproovide demonstreerimine. Värske tilga mikroskoopimine. Äigete valmistamine rögast, nende fikseerimine

ja värvimine Ziehl-Neelsen'i ja Gram'i järgi (Koch'i bat-sillid ja Fränkel'i diplokokid). Kasutatud röga hävi-tamine.

Kurgulima võtmise tehnika. Äigete valmistamine. Kurgust võetava tõmbamine pinnale. Kurgu harilik floora. Difteeria-kepikesega preparaadi demonstree-rimine.

Praktiline töö.

1. Kurgukatte võtmine, äige valmistamine.
2. Röga-äige valmistamine ja selle värvimine Ziehl-Neelsen'i järgi.

Vere uurimine. Verevõtmiseks vajaliku instru-mentaariumi ja materjali ettevalmistamine. Segaja ja lugeja. Hemoglobiinomeeter. Instrumentide sterilisee-rimine. Katseklaaside ja segajate ettevalmistus vere võtmiseks. Sõrmest vere võtmise tehnika. Hemoglobiini hulga määramine. Punaste ja valgete vereliblede arvus-tus. Vere ja paksu tilga äigete valmistamine. Preparaa-tide fikseerimine, nende värvimine fuksiiniga ja Gims'i järgi. Leukotsitaarne vormel. Värvitud ja värvi-mata yerepreparaatide vaatlemine mikroskoobi all. Malaaria plasmoodiumide demonstratsioon, Obermeier'i spirohheet. Eritrotsüütide settereaktsiooni tehnika (demonstratsioon). Veregruppide määramine.

Praktiline osa.

1. Vere võtmine sõrmest hemoglobiini määramiseks ja vereäigete valmistamine.
2. Äige värvimine fuksiiniga Gims'i järgi.
3. Veregruppide määramine.

Uriini uurimine. Uriini kogumine laboratoor-seks uurimiseks. Uriini hoidmine. Uriini üldised omadu-sed: öö-päevane kogus, värv, lõhn, läbipaistvus, reakt-sioon ja erikaal. Valgu ja suhkruga koguseline ja mihu-seline määramine. Tsentrifugeerimine ja uriini-sette

preparaadi valmistamine mikroskoopiliseks uurimiseks. Uriinsette koostusosade preparaatide ja jooniste demonstreerimine.

Praktiline osa.

1. Uriini reaktsiooni ja erikaalu määramine.
2. Valgu ja suhkrumihuseline määramine.

Maosisaldise uurimine. Katseained ja nende koostis. Maosisaldise väljapumpamise tehnika. Maosisaldise kogus ja mihus: värv, lõhn, reaktsioon. Maomahla titreerimine. Verepigmenti määramine. Maosisaldise värskete preparaatide valmistamine ja nende demonstreerimine mikroskoobi all.

Praktiline osa.

Verepigmenti määramine maosisaldises või heiteis. Heidete uurimine. Materjali võtmine, hoidmine ja hävitamine. Heidete kogus, vorm, konsistents, värv, lõhn ja reaktsioon. Lisandid: veri, lima, mäda, solkmete lülid ja munad. Preparaadi valmistamine heiteist mikroskoopiliseks uurimiseks. Heidete, solkmete lülid ja munade preparaatide demonstreerimine mikroskoobi all. Vastavate tabelite näitamine. Preparaadi valmistamine heiteist solkmete munade sisaldavuse mikroskoopiliseks uurimiseks.

Praktikum ravitoitmise ja kulinaaria alal.

SELGITUSEKS.

On soovitatav, et praktikumi ravitoitmise ja kulinaaria alal juhiks spetsialist ravitoitmise alal. Õppijale tuleb demonstreerida menüü koostamise meetodikat ja praktiliselt koostada nendega menüü ühes toiteväärtuse arvutlusega üksikute ravitoitude ja koondmenüü alal. Aluseks võetakse Üleliidulise Toitlustusinstituudi poolt ette

pandud ravi-režiimide süsteem. Kulinaarsel praktikumil teostatakse roogade valmistamist köögis, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse kulinaarse töötlemise tähtsatele momentidele. Praktikum korraldatakse viiendal semestril.

K a v a

Koondmenüü koostamise ja menüü üksikute ravirežiimide puhul. Dieedi toiteväärtuse arvutamine. Ravi-kulinaaria peamised põhimõtted. Roogade töötlemine mao- ja sooltetrakti mehaaniliselt ja keemiliselt ärritavate tegurite eemaldamiseks. Suppide valmistamine. Uldreeglid. Ravisupid: tumm-, läbi söela hõõrutud, külmad jt. supid. Suppide vitaminiseerimine.

Teise roa valmistamine lihast ja kalast. Aurutatud, küpsetatud ja praetud road. Suflee ja aurutatud pudingite valmistamine. Road toorest maksast.

Teise roa valmistamine juurviljast. Juurvilja eeltöötlemine. Juurvilja kulinaarse töötlemise viisid vitamiinide säilitamiseks. Vinegreti, salatite, juurviljakotletite, püree valmistamine.

Magusroogade valmistamine. Kisselli, kompoti, želee, jahu-magustoitude valmistamine. Vitamiinsed joogid puuviljast ja marjadest.

Road diabeedi puhul, nende valmistamine: supid, teine roog, magusad road, leib diabeedi puhul, pirukad süsivesikuteta kliidest. Süsivesiku-ühikute arvestamine diabeedihaige ratsioonis.

PRAKTILISE OSKUSTE LOETELU HAIGETE PÕETAMISEL JA HAIGETE UURIMISEL-VELSKRITEKOOLI LOPETAJAILE.

1. Haige vastuvõtt ja hügieeniline käsitamine.
2. Juukselõikamine masinaga.
3. Raseerimine.

4. Hügieeniline ja ravi-kümblus.
5. Haige ümberasetamine ja üleviimine. Ihupesu vahetamine raskel haigel.
3. Hügieenilise olukorra loomine haigele.
7. Voodi korrastamine.
8. Lamatiste eest hoolitsemine.
9. Suukoopa, nina, kurgu, kuulmekäigu, silmade, suguelundite ja päraku eest hoolitsemine.
10. Haigete kaalumine ja antropomeetrilised mõõtmised.
11. Toidu väljajagamine, haige söötmine.
12. Ravimite, portsjonisedeli väljakirjutamine ja andmete väljakirjutamine haigete kohta.
13. Ravimite väljajagamine. Ravimite hoidmine.
14. Temperatuuri mõõtmine ja temperatuurikurvi ülesmärkimine.
15. Hingamise lugemine.
16. Röga kogumine ja röga desinfitseerimine.
17. Inhalsioon ja pulverisatsioon.
18. Hapnikupadja täitmine balloonist.
19. Hapnikupadja kasutamise tehnika.
20. Pulsi määramine ja pulsikurvi ülestähendamine.
21. Vererõhu mõõtmine.
22. Kurgu- ja ninakatte võtmine.
23. Kurgu- ja ninakoopa määrimine.
24. Maomahla võtmine.
25. Maoloputus.
26. Haige ettevalmistamine mao ja soolte röntgenläbi-valgustamiseks.
27. Toitmine sondiga, fistuliga või toiteklistiiri kaudu.
28. Peene sondi kasutamise tehnika.
29. Puhastav, sifooniline, õli-, tilkklistiir.
30. Ravimklistiir.
31. Suposiitide kasutamine.
32. Heidete kogumine analüüsi tegemiseks ja nõude desinfitseerimine.

33. Vere võtmine ja äige valmistamine.
  34. Vere võtmine hemoglobiini määramiseks.
  35. Uriini öö-päevase koguse kogumine ja mõõtmine.
- Urineerimisnõude desinfitseerimine.
36. Neerude funktsionaalsed katsed.
  37. Pritsid.
  38. Naiste kateteriseerimine.
  39. Meeste kateteriseerimine.
  40. Kusepõie loputus.
  41. Kupud.
  42. Sinepiplaaster.
  43. Hispaania kärbse plaastri pealepanek ja ära-
võtmine.
  44. Kuuma kompressi pealepanek.
  45. Kuuma koti ja jääkoti tarvitamine.
  46. Haige mähkimine.
  47. Salvkõidiste pealepanek.
  48. Joodiga määrimine.
  49. Linimendiga salvimine.
  50. Kaanide tarvitamine.
  51. Nahaalune injektsioon.
  52. Injektsioon lihastesse.
  53. Nahaalune infusioon Bobrov'i aparaadiga.
  54. Infusioon verre ja verelaskmine (venepunktsi-
oon ja veneseptsioon).
  55. Potain'i aparaadi ettevalmistamine kunstliku
pneumotooraksi jaoks.
  56. Surnute talitamine.
  57. Valvekorra üleandmine; öövalve.
  58. Andmete väljakirjutamine haige kohta.
  59. Haiguskäigu sissekandmine.
  60. Haige ülevaatus (asend voodis, kehaehitus,
naha värv ja pingsus, tursed jm.).
  61. Rindkere (kopsude ja südame) ning kõhu per-
kussioon.
  62. Kopsude ja südame auskultatsioon.

63. Kõhuelundite, mao, soolte, maksa, põrna ja neerude palpatsioon.

64. Menüü koostamine mitmesuguste haigete jaoks. Portsjonisedelite väljakirjutamine.

65. Tähtsaimate dieteetilise toitmise roogade valmistamise põhimõtted ja vitamiinide säilitamine neis roogades.

ÕPIKUD

Sisehaiguste õpperaamat velskritekoolidele — prof.
R. A. Luri toimetusel.

Sisehaiguste õpperaamat — prof. Vasilenko toimetusel.

V. I. Kristman — Lühike sisehaiguste õpperaamat.

Изд. СССР Нар. Ком. Здравоохранения. Программа внутренних болезней вместе с лечением больных и медицинской техникой — для фельдшерских школ. На эстонском языке. Таллинн, 1945.

„Hans Heidemann“ VI 45. (596) 1000 MB 03064.

OPINIO

V. I. Kirilov — Public Administration Department
V. I. Kirilov — Public Administration Department
V. I. Kirilov — Public Administration Department
V. I. Kirilov — Public Administration Department

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00883124 2